

Osvietenstvo a klasicizmus v diele Juraja Rohoňa

Michal Babiak

BABIAK, M.: Enlightenment and Classicism in the work of Juraj Rohoň
SLOVENSKÁ LITERATÚRA, vol. 70, 2023, no. 5, pp. 488-496

DOI: <https://doi.org/10.31577/slovlit.2023.70.5.2>

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-6954-9637>

**Key words: Juraj Rohoň,
Enlightenment, Classicism, Pre-
Romanticism, Slovak literature in
Vojvodina**

The poet, national revivalist, folk songs collector, and evangelical pastor Juraj Rohoň (1773–1831) was active among Slovaks inhabiting the area of today's Serbian Vojvodina from 1795 until his death. His literary activity can be reflected in several ways: he was a poet in the Classicist style, author of texts aimed at defending and highlighting the contribution of Slovaks to the social and national life in Hungary, and he also made a significant contribution to the collecting of Slovak folk songs for Ján Kollár's project *Národné spievanky* [National songs]. In all of Rohoň's works one can find echoes of Enlightenment views and 18th century Enlightenment philosophy. The article analyses the relationship between the impulses of Enlightenment ideas and the literary works in which these impulses resonate and points to the overlap of the tendencies in question towards pre-Romanticism, focusing on works that highlight the category of the nation and also on the question of the historical development and presence of Slovaks/Slavs in history.

**Kľúčové slová: Juraj Rohoň,
osvietenstvo, klasicizmus,
preromantizmus, slovenská
dolnozemska literatúra**

Juraj Rohoň (1773 – 1831), osvietený dejateľ a klasicistický básnik, takmer celý svoj život prežil v prostredí dolnozemsých Slovákov – v slovenských, respektíve slovensko-srbských obciach Petrovec (dnes Báčsky Petrovec), Kulpín a Hložany vo Vojvodine v dnešnom Srbsku.¹ V jeho literárnom diele sa prelínajú dve významné dobové ideovo-estetické a poetické línie: na jednej strane je to príklon k osvieteniskému programu a na strane druhej aktívny vzťah ku klasicizmu. Niektoré prvky preromantického, respektíve romantického programu sa dajú identifikovať ako referencie na osvieteniskú líniu jeho estetického programu.

Výsledky Rohoňových osvieteniských úsilí je možné registrovať cez viaceré jeho aktivity. Slovenský vojvodinský historik Samuel Čelovský poukázal na to, že J. Rohoň je spolu so Samuelom Jesenským spoluautorom najstaršej epigrafickej pamiatky vojvodinských Slovákov z roku 1799 – textu pamätnej tabule na veži evanjelického kostola v obci Kysáč (Čelovský 2010: 340). Ide o dve latinské chronostichá, ktoré reagujú na konkrétne dobové udalosti – morovú epidémiu a francúzske vpády, ktoré „volali ľud do zbrane“:

„Keď František držal žezlo vlasti
a francúzske vpády otriasali ľudom²
a strašný mor spoza Dunaja prišiel
bola som postavená.
Aby zrel blížiacich sa Francúzov
vysokú si bdely Kysáč postavil vežu“ (Čelovský 2010: 339).³

S. Čelovský približuje pritom situáciu na konci 18. storočia, keď bola Európa zachvátená myšlienkami francúzskej revolúcie a napoleonskými výbojmi, čo rezonovalo aj v kultúrnych kruhoch slovenskej dolnozemskej inteligencie. Poukazuje na kontakty rohoňovského kontextu s uhorskými jakobínmi na čele

1 Po ukončení štúdií na evanjelickom lýceu v Banskej Štiavnici prišiel J. Rohoň v roku 1795 do Petrovca na pozvanie petrovského farára Ondreja Stehla za domáceho učiteľa jeho syna Jána Stehla. V rokoch 1796 – 1801 bol učiteľom v susednej obci Kulpín a roku 1801 prijal miesto farára v evanjelickom cirkevnom zbore v slovenskej obci Hložany, ktorá je takisto susediacou obcou s Petrovcem. V Hložanoch pôsobil až do svojej smrti roku 1831. V roku 1803 ho zvolili za dekana báčskych škôl a od roku 1827 bol báčsko-sriemskym seniorom. Za jeho najvýznamnejšie úspechy možno považovať založenie osvietenisko-klasicistickej spoločnosti Societas Slavica roku 1828 v Hložanoch (spolu s Pavlom Jozefom Šafárikom a Michalom Godrom). Rohoňova literárna práca sa uberala niekoľkými smermi: písal obranné spisy, ktorými obhajoval postavenie Slovákov a slovenských národov najmä pred maďarskými útokmi, ktoré sa diali na poli historiografie a literatúry (oslavná báseň *Chvála Slováku*, 1791). Obranný charakter má aj jeho po latinsky písaná básnická skladba *Palma, quam Dugonics similesque Magyari Slaviae eripere attentarunt, vindicata* (1795), v ktorej polemizoval „s maďarskou historiografiou i s nehistorickými legendami o slovenskom národe a vychádzajúc z osvieteniských koncepcií národných dejín, vysoko vyzdvihol jeho pozitívne vlastnosti“ (Encyklopédia slovenských spisovateľov 2 1984: 77; Ormis 1973: 183-194; Tibenský 1965). Ďalším národno-obranným dielom je *Probuzení národa slovenského v Uhrích* (1815). Druhou líniou Rohoňovej literárnej činnosti je poézia, ktorá vychádzala z klasicistickej poetiky a má blízko k idylickým polohám, ktoré si brali vzor z antickej poézie a sčasti aj z anakreontskej poetiky. Treťou líniou Rohoňovej literárnej činnosti sú zberateľské aktivity: zbieral ľudové piesne a zrejme je aj autorom ponášok na staré historické piesne, ktoré Ján Kollár zaradil do *Národných spievaniek* (1834, 1835). O osobnosti a diele J. Rohoňa bližšie Babiak 2019.

2 S. Čelovský upozorňuje, že je známy aj iný preklad tohto verša: „a francúzske vpády volali ľud do zbrane“ (Čelovský 2010: 339).

3 Preklad z latinčiny do slovenčiny.

490 s Jozefom Hajnóciom,⁴ „ktorý bol významným ideológom a vodcom tohto revolučného hnutia. J. Hajnóci bol v rokoch 1786 – 1790 podžupanom Sriemskej stolice vo Vukovare a stýkal sa aj s našimi intelektuálmi a osvietencami“ (Čelovský 2010: 342). Blízky príbuzný J. Hajnóciho bol „Samuel Hajnóci evanjelický farár v Starom Kýre (dnes Zmajevo) práve v období jeho súdenia a popravy a zúčastnil sa na slávnosti kladenia základného kameňa pre kysáčsky kostol“ (Čelovský 2010: 342). Rohoňov záujem o Napoleona je doložený aj svedectvom z kysáčskej fary z 22. októbra 1798: okrem domáceho farára Františka Jesenského práve „Juraj Rohoň a Michal Slamaj [...] diskutovali o Napoleonovi Bonapartovi a jeho výbojnej výprave do Egypta“ (Čelovský 2010: 343).

V týchto širších súvislostiach „o Rohoňovom slobodomyselnom, osvietenском a liberálno-revolučnom ideovom založení, napojenom na myšlienky francúzskej revolúcie a jej heslá o slobode, rovnosti a bratstve je možné dedukovať rovnako na základe faktu, že jeho prvé pôsobisko v Báčke bolo na poste súkromného vychovávateľa v rodine petrovského farára Ondreja Stehla (1752 – 1818), ktorý bol členom slobodomurárskej lóže ‚Zur gekrönten Hafnung‘ (Ku korunovanej nádeji) v Banskej Bystrici. Je pochopiteľné, že slobodomurár Stehlo by iste nezveril výchovu svojich synov nikomu, kto by mu nebol ideovo a filozoficky blízky“ (Babiak 2019: 389). O Stehlovom ideovom profile svedčí a veľa vypovedá aj fakt, na ktorý upozorňuje S. Čelovský: „Taktiež je symptomatické, že napriek krutému policajnému teroru a úradnej protifrancúzskej propagande, priam provokatívne a iba v tomto období senior Ondrej Stehlo a iní adresujú listy Františkovi Jesenskému: A Monsieur Francoise de Jesenský Ministre de l'Église Evangelique a Kysats“ (Čelovský 2010: 343).

V súvislosti s osvietenským milieu, ktoré nachádza väzby na slobodomurársku líniu, je potrebné upozorniť ešte na dva momenty: v čase pôsobenia v Kulpíne bol J. Rohoň domácim učiteľom aj v srbskej šľachtickej rodine Stratimirovičovcov. Ide o tú istú rodinu, v ktorej bol o polstoročie neskôr domácim učiteľom romantický básnik Janko Král. Zrejme najvýznamnejší predstaviteľ tejto rodiny bol srbský pravoslávny metropolita Stevan Stratimirović (1757 – 1836), zakladateľ viacerých významných srbských kultúrnych inštitúcií (okrem iných aj pravoslávneho gymnázia v Sriemskych Karlovciach, kde na poste riaditeľa pôsobili štyria kultúrni dejatelia zo Slovenska,⁵ či pravoslávnej bohosloveckej školy). Metropolita S. Stratimirović bol takisto slobodomurár, člen lóže Budnost (Bdelost) v Osijeku, a zohral kľúčovú úlohu aj v kontexte jednej epizódy slovenskej kultúry, keď sumou päťsto zlatých prispel na založenie Katedry reči a literatúry československej na evanjelickom lýceu v Bratislave, vďaka čomu roku 1802 nastal pozitívny obrat k vyriešeniu tohto problému a katedra mohla byť založená (Vyvíjalová 1968: 118). S. Stratimirović si uvedomoval potrebu slovensko-srbskej spolupráce a aktívne pristupoval k jej naplneniu – videl v tom perspektívu aj pre vzdelávanie uhorských Srbov. Aj jeho brat Teodor Stratimirović študoval na právnickej fakulte bratislavskej akadémie (Vyvíjalová 1968: 118).

4 O J. Hajnóciom Kowalská – Kantek 2008.

5 Ján Gros (1759 – 1839), riaditeľ v rokoch 1791 – 1798; Andrej Volný (1759 – 1827), riaditeľ v rokoch 1798 – 1817; Karol Rummy (1780 – 1847), riaditeľ v rokoch 1817 – 1821; Pavel Magda (1770 – 1841), riaditeľ v rokoch 1821 – 1825 (Kmeč 1987: 189-197). O J. Grosovi písala v dvoch štúdiách Olga Vaneková (2017a, b).

A konečne, slobodomurárom bol preukázateľne vnuk J. Rohoňa – Július Rohoň (narodený 1852 v Hložanoch), ktorý bol členom slobodomurárskej lóže Libertas v Novom Sade (Šosberger 2014: 94).⁶

V takto načrtnutom kontexte sa celkom prirodzene vynára otázka, či aj J. Rohoň bol slobodomurárom. Spoľahlivú odpoveď na to nemáme, pretože dejiny slovenského slobodomurárstva sú zatiaľ slabo preskúmané. To, že jeho vnuk Július bol slobodomurárom, nedokazuje, že aj on bol členom tohto rádu. Deti, respektíve potomkovia môžu mať diametrálne iné názory než ich predkovia.⁷ Keď si však uvedomíme veľmi blízke kontakty J. Rohoňa s viacerými členmi slobodomurárskeho rádu, takáto domnienka sa zdá byť opodstatnená: na začiatku tohto slobodomurárskeho rádu nachádzame O. Stehla, ďalej J. Hajnóciho, metropolitu S. Stratimiroviča a na jeho vrchole stoja dve veľké mená slovenskej kultúry, ako i slobodomurárskeho rádu – Ján Kollár, s ktorým bol J. Rohoň v úzkom pracovnom styku a do ktorého *Národných spievaniak* aj výrazne prispel (za čo sa mu ich zostavovateľ odvdáčil začlenením do slovanského neba vo svojej *Slávy dcere*), a Pavol Jozef Šafárik, s ktorým bol J. Rohoň takisto v úzkom kultúrnom a umeleckom kontakte a s ktorým založil spomínanú spoločnosť Societas Slavica.

V literárnej rovine je zjavné, že Rohoňove diela na obranu slovanského, respektíve slovenského národa korešpondujú s dobovými ideami veľkého nemeckého osvietenského filozofa Johanna Gottfrieda von Herdera (1744 – 1803). Téza mi o filozofii dejín v diele *Idey k filozofii dejín ľudstva* (1784 – 1791) poukazuje na vývoj jednotlivých národov, ktorý sa podobá otáčajúcemu sa kolesu dejín, kde po niekdajšom vrchole, ktorý zažili Rimania a ktorých neskôr vystriedali Germáni, prichádzajú na rad slovanské národy, ktorým predpovedá v budúcnosti „vedúcu úlohu najmä pre miernosť povahy, zmysel pre ľudskosť, pre pracovitosť a nadanie na tvorbu kultúrnych hodnôt“ (Encyklopédia Beliana 5 2007: 611). J. G. Herder sa pozitívne zmieňuje o slovanských národoch pre ich pracovitosť, ale najmä mierumilovnosť, humanistický postoj, ktorý vnímal ako základnú kategóriu dejinného vývinu vo svojej teleologickej koncepcii histórie:

„Byli mravů krotkých, pohostinní až k rozhazovačství, milovali volnost venkova, ale byli poddajní a poslušní, protivilo se jim loupení a plení. To vše nic nezmohlo proti útlaku, ba naopak to k němu přispělo. Neboť neucházejíce se o nadvládu nad světem, nemajíce bojechtivých dědičných knížat a dávajíce se raději v poplatnost, jestliže jen mohli v klidu obývati svou zemi, umožnili četným národům, zejména však národům kmene německého, aby se na nich těžce prohřešili“ (Herder 1941 [1791]: 331).

6 Július Rohoň bol synom Jána Rohoňa (1799 – 1857), ktorý bol významným dejateľom v prvej polovici 19. storočia, okrem iného aj členom delegácie slovenského prestolného prosbopisu cisárovi Ferdinandovi roku 1842. Július Rohoň vyštudoval právo v Pešti, bol poslancom uhorského snemu za volebné obvody Kulpín (v ktorom bol v roku 1869 za poslanca zvolený podpredseda Matice slovenskej Viliam Pauliny-Tóth a v rokoch 1905 – 1906 Milan Hodža), Nový Sad a Odžaci; podľa zistení S. Čelovského bol štátnym tajomníkom ministerstva spravodlivosti Uhorska v Budapešti a počas prvej svetovej vojny politickým správcom Bosny a Hercegoviny. Tieto výsledky výskumov o Júliusovi Rohoňovi S. Čelovského neboli doteraz publikované. Podľa názoru Jána V. Ormisa (1973) Július Rohoň už nebol priaznivcom slovenských záujmov.

7 Zrejme ani mesianistický básnik Jozef Podhradský (1823 – 1915) si nemyslel, že už jeho syn Milan Podhradský bude slobodomurárom, členom belehradskej lóže Sloga, rad i postojanstvo (Svornost, práca a stálosť) (Nenezic 1987: 455, 583).

Svojrázne odvolávanie sa na tieto Herderove tézy nachádzame v Roňových veršoch v básni *Chvála Slováku*, ktorá tlačou vyšla roku 1791 v Banskej Štiavnici:

„1. Náš národ slovenský jestiť starobilý,
Nebo za Homéra již Slováci byli,
Homérus pak živ byl za času Mojžiše
A tak mnoho lét před příštím Ježiše.

2. Prevyšuje tehdy on v starožitnosti
žijící národy, starobylé dosti;
pred Slováky byli mnozí síce v kvete,
neb nepanovali tak dluho na svete.

6. Slováci jsou národy vysoce vznešený,
což jim učinily tak mnohé promeny?
V jejich dustojenství nic jim neškodily,
než rádeji k chvále příčinou jim byly.

7. Než co za příčina toho panování,
proč sme my tak velkí a tak dluho páni?
Protože Slováci vždy uprimní byli,
Takže se i Bohu i lidem líbili.

8. Netrpeli mezi sebou žádný rozbroj,
meli mezi sebou trvanlivý pokoj:
jiných v pracování nikdy nemýlili,
ale k milování bližných schopni byli“ (Tibenský 1965: 140-141).⁸

Keď J. G. Herder konštatuje, že „nešťestí tohto národa pocházelo z toho, že při své mírnosti a lásce k domácí pilné práci nedovedl si zavéstí trvalé válečné zřízení, ačkoli mu nechýbalo statečnosti v rozhořčeném odporu“ (Herder [1791] 1941: 332), J. Roňoň jeho myšlienku básnicky – s použitím romantizujúcej hyperboly – pretavuje do veršov: „9. Jiní národové též jim pokoj dali, / když od nich příčiny boje nedostali; / ten pak národ, který proti nim bojoval, / hned v bitve Slováku paty ukazoval“ (Tibenský 1965: 141). V podobnom duchu sa nesie aj Herderovo reflektovanie prítomnosti a budúcnosti Slovanov:

„Leč kolo času, který vše mení, se točí a nelze je zastavit; [...] jelikož také není jinak možná, než že zákonodarství a politika v Evropě bude muset stále více podporovati tichou píli a pokojný vzájemný styk národů místo bojovnosti, a že je též vskutku bude podporovat; budete i vy, tak hluboko kleslí, kdysi pilní a šťastní národové, konečně osbobození od svých otrockých okovů, užívati svých krásných krajín [...] jako svého

---

8 Číslovanie strof podľa Jána Tibenského.

majetku a na nich bude moci slaviť své staré slavnosti klidného obchodu a píše“ (Herder [1791] 1941, 332).

Táto časť Herderových ideí, ako je známe, sa stala hybnou silou pre národné obrodenie vo viacerých slovanských kontextoch; silno zarezonovala u Juraja Palkoviča, J. Kollára i P. J. Šafárika a svojráznu reflexiu nachádzame aj vo veršoch mladého J. Rohoňa: „11. Ale snad slovenská uprimnost prestála? / Snad mezi Slováky dnes svůj konec vzala? / Nikoli! Až podnes jsou Slováci stáli, / jak byli otcové, tak dítky zustaly“ (Tibenský 1965: 141-142). Je významné, že táto Rohoňova básň uzrela svetlo sveta v rovnakom roku, keď J. G. Herder dokončil svoje *Idey k filozofii dejín ľudstva*. Podobne národne apologetický tón má aj Rohoňov národno-obranný spis *Palma...* (1795) či prvá časť jeho obranno-básnickej skladby *Probuzení národa slovanského v Uhřích* (1815).

Herderovskú osvietenskú, respektíve osvietensko-preromantickú líniu dokladá tiež Rohoňova zberateľská činnosť. Bol to práve J. G. Herder, kto podnecoval J. Kollára k zbieraniu slovanských ľudových piesní, čo kulminovalo veľkým projektom *Národných spievaniek*, na ktorom sa spolupodieľal takisto J. Rohoň. Duch národa, ktorý sa najviac prejavuje v ľudových piesňach a ktoré J. Kollár prezentuje vo svojich *Národných spievankách*, mal okrem estetickéj roviny aj silnú ideovú rovinu: slovenské ľudové piesne podporovali už spomínanú Herderovu tézu o slovanskom humanizme – slovanské národy majú poslanie „obrodienia starých kultúrnych princípov v zmysle prehĺbenia humanity“ (Encyklopédia Beliana 5 2007: 611). Korpus ľudových piesní a tiež citované verše z Rohoňovej *Chvály Slovákov* potvrdzovali Herderovu a neskôr aj Kollárovu tézu, že slovanské národy vo svojich ľudových piesňach nikdy nevelebili dobyvačné vojny, keď Slovania majú vojenské piesne, tie ospevujú obranný charakter a oslobodenie domova a vlasti od nepriateľov.

Čiastočne modifikované ideové a poetické východiská sú v Rohoňovej zbierke *Kratochvílné spevy pre mládež roľnícku* (1829), v ktorej chcel „poskytnúť dospievajúcej mládeži náhradu za lacné ľudové čítanie zábermi zo života ľudu, vzdelávacími a inštruktážnymi veršami s roľníckou tematikou. Sú to zväčša ponášky na ľudovú pieseň s viacerými poetickým obrazmi, písané po česky v prízvučnej prozódii. Do zbierky zaradil aj niekoľko prekladov z latinskej a nemeckej poézie“ (Encyklopédia slovenských spisovateľov 1984: 77). Aj v tomto neskorom Rohoňovom diele badať osvietenský tón – ako ideové východiská tu rezonujú úcta k človeku a zásady rovnosti medzi ľuďmi, posilnené o líniu poučovania a didaktizmu. Tieto básne vydal preto, „aby nimi roľníka učil riadnemu hospodáreniu, povzbudil ich sebavedomie a vnukol im radosť z práce [...]. Juraja Rohoňa zaraďujeme teda do galérie spisovateľov, ktorí v duchu svojej doby poéziou tendenčne poučovali a vychovávali“ (Kostolný – Vilikovská 1938: 270). O istom poetickom základe Rohoňových *Kratochvílnych spevov*, ktorý tvorí ľudová pieseň, didaktická a klasická antické poézia, hovorí aj Erika Brtáňová:

„Hoci Rohoň nebol odchovancom zahraničnej školy, jeho zbierka *Kratochvílné zpěvy pro mládež rolnickou* vykazuje rovnako ako poézia jeho dvoch súputníkov [J. Palkoviča a Bohuslava Tablica – poznámka M. B.] klasicistické anakreontské črty. Motív radostnej hravosti dominuje už v názve zbierky, kde je vyznačený aj jej adresát – roľnícka mládež, čo značne ovplyvnilo poetiku piesní. Mládež J. Rohoň v piesňach pouča o spätosti

rolníckeho života s prírodou, ktorá je pre roľníka pracovným prostredím aj miestom pre aktívny odpočinok“ (Brtáňová 2015: 107-108).

Nie je zanedbateľný ani fakt, že J. Rohoň síce túto básnickú zbierku vydal v roku 1829, ale rukopis bol hotový už v roku 1802 (Brtáň 1965: 92), teda v období, keď doznievala anakreontská poézia a následne sa začala presadzovať klasicistická poetika, ktorá sa opierala jednak o antické vzory, ale aj o prvky národného programu: „Vedľa tejto módnej a konvenčnej poézie možno u týchto autorov čoraz častejšie badať znaky a motívy typické pre nastupujúci klasicizmus: klasicistické žánrové formy a strofické útvary, inšpiráciu osvietenským racionalizmom a vlastenecké motívy“ (Vojtech 2001: 136-137).

Rohoňove literárne snahy korešpondujúce s jeho zberateľskými aktivitami je možné vnímať v širších súvislostiach osvietenského programu: „Osvietenci svoju dobu vnímali ako filozofické a pedagogické storočie, čo znamenalo, že život je možné usporiadať rozumne a že poznatky, ku ktorým sa dopracujeme, je možné osožne využiť. Pribojnosť takýchto ideí bolo najviac cítiť v Anglicku a Francúzsku. V Nemecku osvietenské podnety stratili na svojej pribojnosti tým, že boli naviazané na náboženské idey a na konzervatívno-stavovské tradície“ (Konstantinovič 1991 [1984]: 657).⁹

Podobne aj Rohoňovo ideové prepájanie osvietenstva s preromantickým a romantickým programom nie je čímsi, čo by nenachádzalo referencie v širšom európskom kontexte. Oblúbeným osvietenským žánrom bol cestopis – „cestovanie sa považovalo za osožnú formu získavania vedomostí a poznávania osobitostí národov“ (Konstantinovič 1991 [1984]: 657). Tento imperatív poznávania osobitostí národov je prítomný aj v Herderovom programe, na ktorý sa J. Rohoň odvolával. „Hranicu medzi neskorým osvietenstvom a romantizmom je ťažké určiť. V takomto nejasnom tvare Nemci šíria osvietenstvo aj medzi ďalšími národmi“ (Konstantinovič 1991 [1984]: 657).

Z Rohoňovej zbierky *Kratochvílne spevy* vane však aj istý tón noblesného klasicizmu. Popri básňach, ktoré sa zameriavajú na dedinský život a rurálne realie a ktoré je možné aj spievať podľa nápevov ľudových piesní, čo J. Rohoň uvádza na konci knihy, je v zbierke evidentná línia, ktorá nachádza referencie v poetike klasicizmu – idylicko-biedermeierovská báseň *Spev slávika*, preklad dvoch strof zo študentskej latinskej piesne *Gaudeamus igitur* či preklady nemeckých piesní a ponášky na ne.

V takomto nazeraní je možné uvažovať o referenciách na antickú líniu z Hesiodovho diela *Práce a dni* alebo na podnety z Vergíliových básnických skladieb *Georgica* a *Bucolica*. Verše z Rohoňovej básne *Moudrý sedláček* totiž možno vnímať ako svojrázne parafrázy Vergíliovej *Ódy na roľnícky stav*. J. Rohoň, rovnako ako Vergílius, veľký básnický vzor klasicizmu, chváli roľníka a význam jeho práce:

„5. Sedlák oře, seje, sadí
a obrába vinohrady,
a tak připravuje stravu

9 Preklad zo srbčiny M. B., týka sa aj nasledujúcich citátov z tejto publikácie.

i nápoj každému stavu.

6. On dobytek vychováva,
mléko, maslo, sýr podáva,
vlnu, maso i slaninu,
jak i pernatau živinu“ (Rohoň 1829: 71).

V týchto Rohoňových veršoch je evidentné isté echo, odkaz na Vergília: „radlicou ohnutou zem roľník preoráva pokojne, / z tej roboty berie zisk, z nej vlasť i krb svoj živý skromný, / stáda kráv tiež a býkov zdarilých, čo krm si zaslúžia“ (Vergílius Maro 1938: 144).

Oslava práce, a to aj toho najnižšieho spoločenského stavu, teda roľníckeho, no tiež poučovanie o užitočnosti iných sociálnych stavov, rešpekt voči každému človeku, každej práci, vzdialené echo názorov Jeana-Jacquesa Rousseaua, že každý človek sa rodí slobodný a stále existujú práva človeka, akými sú právo na život, slobodu, osobné vlastníctvo a túžba po šťastí, ktoré je spoločnosť na základe spoločenskej zmluvy povinná naplniť, to všetko rezonovalo v diele J. Rohoňa ako svojrázne svetlo v dolnozemskej tme. Svetlo, ktoré čerpalo svoj oheň z francúzskej revolúcie, z vtedy módného slobodomurárskeho hnutia, z Herdera, ale aj z poetiky a estetiky klasicizmu a vzťahu voči antike. J. Rohoň neprekúžal, že by ašpiroval na intelektuálne a umelecké výšiny Parnasu, na ktorých sa pohybovali jeho blízki spolupracovníci J. Kollár a P. J. Šafárik. Možno si uvedomoval, že jeho talent sa ani nepribližuje k ich géniu, rovnako ako je možné, že bol presvedčený, že v dolnozemskej tme nemá ani publikum, ktoré by dokázalo reflektovať a oceniť vysokú vedu, ktorej sa oddával novosadský Šafárik, či elegické distichá, v ktorých nachádzal záľubu peštiansky Kollár. J. Rohoň postupoval rovnako ako kedysi antický Hesiodos: básnik sám pochádzajúci z roľníckeho prostredia radil a poučoval ľudí svojho stavu. Turčan z roľníckeho stavu našiel svoje poslanie v práci a dňoch, ktoré zasvätil dolnozemskej ľuďom svojho stavu. Kabinetný a salónny klasicizmus zaobalil hložianskymi ľudovými piesňami.

Štúdia je výstupom grantového projektu VEGA 1/0456/22 *Kontext slovenského umenia a estetiky*.
Zodpovedný riešiteľ: doc. PhDr. Michal Babiak, CSc. Doba riešenia: 2022 – 2024.

Pramene

ROHOŇ, Juraj [ROHONI, Jiří], 1829. *Kratochvilné Zpěvy pro Mládež rolnickou*. Pešť [Budapešť].

Literatúra

BABIAK, Michal, 2011. Nový uhol pohľadu na naše dejiny. *Nový život*, roč. 63, č. 7-8, s. 56-57. ISSN 0351-3610.

BABIAK, Michal, 2019. Juraj Rohoň v reflexii Ruda Brtáňa. *Slovenská literatúra*, roč. 66, č. 5, s. 384-391. ISSN 0037-6973.

BRTÁŇ, Rudo, 1965. Juraj Rohoň. *Nový život* (Báčsky Petrovec, Srbsko), roč. 17, č. 1-2, s. 83-93.
BRTÁŇOVÁ, Erika, 2015. Osvietenský vzdelanec Juraj Rohoň. In *V tvorivej symbióze medzi Dolnou zemou a Slovenskom*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, s. 105-110. ISBN 978-973-107-105-3.

- 496 ČELOVSKÝ, Samuel, 2010. Najstaršia epigrafička pamiatka Slovákov v Srbsku. In ČELOVSKÝ, Samuel, 2011. *Z kultúrnych dejín Slovákov vo Vojvodine*. Báčsky Petrovec: Miestny odbor Matice slovenskej Báčsky Petrovec, s. 326-347. ISBN 978-86-913807-3-1.
- ENCYKLOPÉDIA *Beliana*. 5. zväzok, 2007. Bratislava: Encyklopedický ústav Slovenskej akadémie vied. ISBN 978-80-224-0982-7.
- ENCYKLOPÉDIA *slovenských spisovateľov*. 2. zväzok, 1984. Bratislava: Obzor.
- HERDER, Johann Gottfried von, 1941. *Ideje k filozofii dejín lidstva*. In HERDER, Johann Gottfried von. *Vývoj lidskosti*. Praha: Jan Laichter, s. 3-382.
- JAVOR, Martin, 2009. *Slobodomurárske hnutie v českých krajinách a v Uhorsku v 18. storočí*. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. ISBN 978-80-80-68-971-1.
- KMEČ, Jan, 1987. *Jugoslavenko - slovačke slavističke veze*. Novi Sad: Vojvodanska akademija nauka i umetnosti. ISBN 86-81125-02-8.
- KONSTANTINOVIC, Zoran, 1991 [1984]. Prosvetiteljstvo. In *Rečnik književnih termina*. Beograd: Nolit, s. 611-613. ISBN 86-19-01962-7.
- KOSTOLNÝ, Andrej - VILIKOVSKÁ, Julia, 1938. *Roľník v slovenskej literatúre*. Bratislava: Roľnícka osveta.
- KOWALSKÁ, Eva - KANTEK, Karol, 2008. *Uhorská rapsódia*. Bratislava: Veda. ISBN 978-80-224-1034-2.
- NENEZIĆ, Zoran D., 1987 [1984]. *Masoni u Jugoslaviji (1764 - 1980)*. Beograd: Narodna knjiga. ISBN 86-331-0087-8.
- ORMIS, Ján Vladimír, 1973. *O reč a národ*. Bratislava: Slovenská akadémia vied.
- ŠOSBERGER, Josip, 2014. *Masoni u Vojvodini 1785 - 1940*. Novi Sad: Merukur Impex. ISBN 978-86-89925-00-5.
- TIBENSKÝ, Ján, 1965. *Chvály a obrany slovenského národa*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- VANEKOVÁ, Oľga, 2017a. Latinská autobiografia Jána Grosa v rukopisnej knihe *Liber continens Biographiam Professorum et Docentium Lycei Evangelici A. C. Posoniensis... Studia Bibliographica Posoniensia 2017*. Bratislava: Univerzitná knižnica v Bratislave, s. 140-148. ISBN 978-80-89303-56-4.
- VANEKOVÁ, Oľga, 2017b. Latinská báseň Michala Godru venovaná Jánovi Grosovi (1822). In *270 rokov dejín, literatúry a jazyka Slovákov vo Vojvodine. Zborník prác z medzinárodnej konferencie v Novom Sade 16. októbra 2015*. Novi Sad: Slovakistická vojvodinská spoločnosť, s. 164-173. ISBN 8691525533, 9788691525538.
- VERGÍLIUS MARO, Publius, 1938. Óda na roľnícky stav. Preklad Vladimír Roy. In KOSTOLNÝ, Andrej - VILIKOVSKÁ, Julia. *Roľník v slovenskej literatúre*. Bratislava: Roľnícka osveta, s. 144.
- VOJTECH, Miloslav, 2001. Od baroka k osvieteniskému klasicizmu a preromantizmu. Literárnosmerové aspekty česky písanej poézie na Slovensku v prvej fáze národného obrodovania. In *Česká literatúra na konci tisíciletí 1*. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, s. 135-144. ISBN 80-85778-29-7.
- VYVÍJALOVÁ, Mária, 1968. *Juraj Palkovič 1769 - 1850. (Kapitoly k ideovému formovaniu osobnosti a pôsobeniu v národnom hnutí)*. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.

Doc. PhDr. Michal Babiak, CSc.
Katedra estetiky
Filozofická fakulta Univerzity Komenského
Gondova 2
811 02 Bratislava
Slovenská republika
E-mail: michal.babiak@uniba.sk